

Työttömien Keskusjärjestön lausunto: HE 146 valtion talousarvioesitys vuodelle 2022

Teema: Vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi (PL 32)

Arvoisa eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto,

Työttömien Keskusjärjestö kiittää teitä lausuntopyynnöstänne, joka koskee valtion talousarvioesitystä. Alla on huomiomme:

Pohjoismainen työllisyyspalvelumalli – riittävätkö rahat ja palvelut?

Hallitus on sitoutunut viemään eteenpäin Pohjoismaista työllisyyspalvelumallia. Mallin ideana on parantaa yksilöllistä palvelua etenkin työttömyyden alkuvaiheessa määrääkaishaastatteluja lisäämällä. Uudistus nivelletään omaehtoisen työnhaun seurantaan.

Malli on herättänyt työttömissä ja työllisyyspalveluita järjestävissä toimijoissa hämmennystä. Ongelmana on osaltaan mallin teknokraattinen toteuttaminen. Työttömät on objektivoitu ja heitä ”ohjataan” säännöllisten lakiin kirjoitetun aikataulutuksen mukaisesti. He eivät ole yksilöitä, joilla on yksilöllistä osaamista ja mahdollisesti erityisiä palvelutarpeita.

Jos lähtökohta olisi tarvelähtöinen, silloin etsittäisiin töitä yksilöllisen aikataulun mukaan. Haettaisiin tarpeiden mukaisia palveluita – korostettaisiin osaamista, työ- ja toimintakykyä ja edettäisiin yksilöllisesti kohti avoimia työmarkkinoita. Silloin myös työllisyyspalveluohjauksen aikataulutus luonnollisesti järjestäisi työllisyyspolun mukaisesti. Nyt tarvelähtöisyys ei ole mukana kaavaillussa mallissa.

On hyvä, että asiakaspalveluun lisätään resursseja työllisyyspalveluiden asiakasohjaukseen. Etenkin korona-aikana alan toimijat ovat tuoneet esille, että asiakaspalvelun ns. palveluvelka on kasvanut (samoin kuin terveyden osalta hoitovelka). Myös osalta työttömistä tulee palautetta, että henkilökohtaista tukea ja kiinnostusta heidän työllisyystilanteeseensa tarvitaan lisää. Riittävätkö nämä resurssit?

Vuodelle 2022 luvataan talousarviossa momentin 32.01 70 miljoonaa lisää Pohjoismaisen työvoimapaalvelumallin toimeenpanoon: *”Momentin määrärahasta 70 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa pohjoismaisen työvoimapaalvelumallin toimeenpanoa. Pohjoismaisessa työvoimapaalvelumallissa lisätään yksilöllisen tuen määrää ja pyritään siten tukemaan aiempaa paremmin työllistymistä ja lyhentämään työttömyysjaksojen pituutta. Mallissa kehitetään myös asiakaslähtöisen toimintatavan edellyttämiä laadukkaita sähköisiä palveluita ja työvoimapaalveluiden toimintaa tukevia järjestelmiä, jotka tukevat digitaalista ulottuvuutta.”*

Talousarviossa tämä 70 miljoonan euron lisärahoitus näkyy selkeänä lisänä momentille, jossa vuoden 2020 toteuma on ollut n. 212 miljoonaa euroa (ja vuodelle 2022 n. 268 miljoonaa euroa). Hämmennystä herättää, että lisäys ei näy TE-toimiston hallinnon henkilötyövuosissa. Selittääkö eron se, että tätä 70

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

miljoonaa euroa ei ole allokoitu vielä koska lisärahoituspakettiin kuuluvat myöskin nämä laadukkaat sähköiset palvelut ja järjestelmät, jotka ”**tukevat digitaalista ulottuvuutta.**”? Miksi nämä digitaalisen ulottuvuuden menot ovat mukana tässä kokonaisuudessa momentissa 32.01.03? 13 miljoonaa euroa luvataan momentissa 32.01.10 pohjoismaisen työvoimapalvelumallin digihankkeelle, joten olettavasti digitaalinen ulottuvuus on tässä momentissa kuitattu?

Samaan aikaan Työ- ja elinkeinotoimistojen henkilötöyvuosia vähennettäisiin vuoden 2021 arviosta vuodelle 2022 noin reilulla neljällä sadalla henkilötöyvuodella. Miten nämä luvut korreloivat keskenään? Onko pohjoismaisen työvoimapalvelun lisäys kovinkaan merkittävä nykyiseen tilanteeseen nähden?

Missä näkyvät työllisyyden kuntakokeiluun allokoitunut määrärahat? Onko tämä selitys sille, että Työ- ja elinkeinotoimistojen henkilötöyvuodet vähenevät vuoden 2020 tasolle (kts. alle)?

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Työ- ja elinkeinotoimistot	3 441	3 885	3 451

Pitkäaikaistyöttömyys – portti kadotukseen

Koronapandemian alettua aktivointiaste (aktiivipalveluiden piirissä olevien työnhakijoiden osuutta työttömien ja palveluissa olevien yhteissummasta) on laskenut n. 30 prosentista (joka on myös lähellä pitkäaikaista keskiarvoa) 23,3 prosenttiin.

Pitkäaikaistyöttömien tilanne on kuitenkin tätäkin uutta normaalia alempi ollut vuosikausia. Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste on vaihdellut 6,6 % ja 14,4 % välillä vuosina 2009–2020.

4253. Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste laskentapäivänä

Maakunta	Muuttujat:	Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste	Pitkäaikaistyöttömiä	Palveluissa yhteensä
Vuosis keskiarvo				
KOKO MAA				
Vuosi 2020 ka.		9,3	75 046	7 666
Vuosi 2019 ka.		13,7	63 330	e10 074
Vuosi 2018 ka.		14,4	76 331	12 830
Vuosi 2017 ka.		10,5	104 800	12 319
Vuosi 2016 ka.		9,0	123 737	12 235
Vuosi 2015 ka.		8,1	109 313	9 695
Vuosi 2014 ka.		7,6	90 504	7 472

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Vuosi 2013 ka.	6,6	73 686	5 233
Vuosi 2012 ka.	8,9	61 168	5 945
Vuosi 2011 ka.	10,7	57 170	6 871
Vuosi 2010 ka.	11,4	54 046	6 921
Vuosi 2009 ka.	8,9	41 328	4 015
Vuosi 2008 ka.	9,6	43 119	4 578
Vuosi 2007 ka.	10,5	51 659	6 083
Vuosi 2006 ka.	12,5	64 357	9 222

Alaviite:

Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste = palveluissa yhteensä laskentapäivänä olleiden pitkäaikaistyöttömien osuus palveluissa yhteensä laskentapäivänä olleiden pitkäaikaistyöttömien ja pitkäaikaistyöttömien summasta.

Palveluissa olleiden pitkäaikaistyöttömien määrä saadaan laskentapäivänä palveluissa olevista, joiden palvelun alkua edeltävä työttömyyden kesto ylittää 365 päivää.

Työvoimakoulutuksessa -rivi sisältää kaikki työvoimakoulutuksessa olevat ml. ryhmät

Valmennuksessa -rivi sisältää työnhaku- ja uravalmennuksessa olevat.

Työllistettynä/työharj. -rivi sisältää kaikki työllistämislajit ml. palkkatuet, starttirahat, työharjoittelu, työelämävalmennus, valtiolle työllistetyt ja osa-aikaisilla olevat.

Kokeilussa -rivi sisältää työ- ja koulutuskokeiluissa olevat.

Muissa palveluissa -rivi sisältää vuorotteluvapaapaikkaan työllistetyt, kuntouttavassa työtoiminnassa olevat ja omaehtoisessa opiskelussa olevat.

Palveluissa yhteensä on em. palveluiden yhteismäärä pitkäaikaistyöttömien osalta.

... = tieto on salassapitosäännön alainen

Esimerkiksi Lahdessa, jossa on maan korkein työttömyys isoista kaupungeista, vain 5,68 % pitkäaikaistyöttömistä oli palveluiden piirissä (Lähde: kuntakokeilujen tietoportaalii:

<https://tem.fi/tyollisyyskokeilujen-tilastoseuranta-ja-arviointi>)

Lahdessa 47,9 % työttömistä oli pitkäaikaistyöttömiä elokuussa 2021. Tilanne on täysin kestämatön! Lähes kaikki kaupungin pitkäaikaistyöttömät ovat täysin oman onnensa nojassa. Vain noin joka viides työllistyy ilman apua avoimille työmarkkinoille.

**12r5 -- Työttömät työnhakijat eri ryhmissä, palveluissa olevat ja avoimet työpaikat kuukauden lopussa (1001)
muuttujina Alue, Kuukausi ja Tiedot**

2021M08

Työttömät työnhakijat laskentapäivänä (lkm.)

Pitkäaikaistyöttömät (lkm.)

Lahti 8 640

4 136

Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Työnvälitystilasto [verkkojulkaisu].

Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö [viitattu: 6.10.2021].

Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/tyonv/meta.html>

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9

www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Pitkäaikaistyöttömien määrä vuonna 2010 elokuussa (kun talousarviosta neuvoteltiin) oli yhteensä 256 800 työtöntä (vailla palvelua), joista pitkäaikaistyöttömiä oli 57 000. Vuoden 2021 elokuun talousarviossa vastaavasti työttömiä oli 281 000 joista 118 000 on pitkäaikaistyöttömiä.

Vuoden 2011 talousarvio (yhdistetty)

Työllistäminen

Työllistäminen valtionhallintoon (1 600 htv * 23 600 €)	37 760 000
Työllistäminen kunnille ja kuntayhtymille (6 340 htv * 6 500 €)	41 200 000
Työllistäminen yksityiselle sektorille yhteensä	168 150 000
— palkkatuki (14 980 htv * 6 300 €)	94 400 000
— starttiraha (6 050 htv * 6 600 €)	39 950 000
— osa-aikalisä (760 htv * 6 300 €)	4 800 000
— työllisyyspoliittinen avustus	27 000 000
— starttiselvitykset	2 000 000
Yhteensä	247 110 000

Vuoden 2022 Talousarvio:

Starttiraha (2 400 htv)	21 000 000
Palkkatuetettu työ	
— Valtionhallinto (enintään 500 htv)	12 500 000
— Kunnat ja kuntayhtymät (7 500 htv, tuki 30/40/50 %)	36 000 000
— Yksityinen sektori (30, 40 tai 50 tai 100 %, 13 800 htv)	57 400 000
Yhteensä	105 900 000

Huom. Talousarviossa 2022 on jonkin verran ristiriitaa, toisaalla yksityisen sektorin osuutta palkkatuessa oltaisiin hieman kasvattamassa.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä, laskentaperuste: vuoden aikana käytössä olevat määrärahat)

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio
Palkkatuetettu työ			
— Valtionhallinto	460	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät	5 844	7 500	7 550
— Yksityinen sektori	11 575	13 800	14 400
Starttiraha¹⁾	2 450	2 900	2 400
Työvoimakoulutuksen hankinta	10 902	11 600	11 400
— Ammatillinen koulutus	4 347	5 300	5 100
— Kotoutumiskoulutus	6 555	6 300	6 300
Valmennukset	4 006	2 400	3 950
Yhteensä	35 237	38 700	40 200
Työkokeilut	5 932	8 500	6 000

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9

www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä, laskentaperuste: vuoden aikana käytössä olevat määrärahat)

Yhteensä

2020	2021	2022
toteutuma	arvio	arvio
41 169 47	200 46	200

Vuonna 2022 työllisyyspoliittisen avustuksen suuruus on 10 000 000 euroa, kun vuonna 2011 se oli 27 000 000 euroa. Tämän avustuksen suuruudella vaikutetaan siihen, kuinka paljon kolmannen sektorin välityömarkkinatoimijat työllistävät. Palkkatuet on esimerkiksi monella Ely-alueella kytketty tähän avustukseen.

Yhdistysten ja kuntien palkkatukea on kritisoitu ETLAn tutkimuksessa – ettei sillä olisi työllisyysvaikutuksia. <https://www.etla.fi/tutkimukset/palkkatuen-ja-starttirahan-vaikutusten-arviointi/> Yhdistysten ja kuntien teettämästä palkkatukitoista on kysymys paljon muustakin. On kysymys perheiden hyvinvoinnista, sosiaalisesta mallista, että työllä – ei tuilla ansaitaan perheen elanto. Teetetty työ on myös panostus alueen elinvoimaan – pienet palkat menevät kulutukseen ja teettämän työn palvelut yleishyödylliseen tarkoitukseen.

On häpeällistä, kuinka vähän suomalainen hyvinvointiyhteiskunta panostaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien kansalaistensa työllistymiseen. Avoimet työmarkkinat eivät ratkaise tätä ongelmaa millään taikatempulla (palkkataso on joko liian matala suhteessa työn tuottavuuteen tai työn koulutus/vaativuustaso on liian korkea. Näitä ongelmia ei ratkaista nopeasti).

Panostusta työmarkkinatukea saaneiden työttömien koulutukseen tarvitaan

Tutkija Jussi Pyykkönen laskelmissaan Evalle ja Ylelle arvioinut, että ns. sitkeästi työttömien joukko on korona-aikana kasvanut yli 50 000 työttömällä.

	Helposti työllistettäviä	Sitkeästi työttömiä	Työttömiä yhteensä
2019	95 000	162 000	257 000
2021	93 000	216 000	309 000
muutos	-2%	+33%	+20%

”Pyykkösen mukaan sitkeään työttömyyteen johtaa yleensä kolme varmaa askelta: Peruskoulun jälkeinen koulutus puuttuu, työhistoria puuttuu, työttömyyttä on jatkunut vähintään puoli vuotta kahden vuoden kuluessa. Jokainen kyllä-vastaus johtaa kohti sitkeää työttömyyttä.

Sen sijaan helposti työllistettäväksi lasketaan henkilö, jota ei kuvaa mikään mainituista kohdista.”

<https://yle.fi/uutiset/3-12117171>

<https://www.eva.fi/blog/2021/04/14/sitkeasti-tyottomien-tyollistaminen-ei-onnistu-ilman-isoa-remonttia/>

Tästä joukosta huolestuttavin on vain peruskoulun varassa olevien työttömien osuus. Pyykkönen käyttää valtion virallista tutkintorekisteriä päättelemällä, että vain peruskoulun varassa olevia on n. 67 502 työmarkkinatukea saavaa työtöntä vuonna 2019. Tämän joukon työllistyminen ilman lisäkoulutusta on epätodennäköistä nykyisillä työmarkkinoilla. Tähän kokonaisuuteen tarvittaisiin uudenlaista työllisyyspolitiikkaa.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Ongelman suuruutta valaisee se, että TE-toimiston kirjaamien asiakastietojen mukaan esimerkiksi elokuussa vain 11 116 rakennetyöttöntä kuului tähän yo. joukkoon (kts. alle). Mikä selittää, että tämä ero näiden kahden joukon – virallisen tutkintorekisterin sekä TE-toimiston virkailijoiden kirjauksien - välillä niin suuri?

12ub -- Rakennetyöttömät sukupuolen ja koulutusasteen mukaan kk:n lopussa (6211) muuttujina Alue, Sukupuoli, Koulutusaste, Kuukausi ja Tiedot

2021M08

Rakennetyöttömät yhteensä (lkm.)

KOKO MAA

Yhteensä

Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa tai koulutusaste tuntematon 11 116

https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tym_tyonv_kk/statfin_tyonv_pxt_12ub.px/table/tableViewLayout1/

Jotta oikeanlaisia palveluita voidaan kohdistaa, vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevien pitkäaikaistyöttömien joukkoon on kiinnitettävä yhtenä kokonaisuutena nykyistä enemmän huomiota. Opetus- ja kulttuuriministeriön, kuntien koulutuspalveluiden sekä Työ- ja elinkeinoministeriön on tiivistettävä yhteistyötään, jotta tämän joukon osaaminen saadaan päivitettyä ajankohtaiseksi.

Työttömien omaehtoisen koulutuksen kehittäminen olisi yksi lähtökohta kehitystyölle. Omaehtoinen koulutus on palveluna parantunut, mutta esimerkiksi TE-toimiston tarveharkinta hiertää monia työttömiä. Neuvonta on hyvästä, mutta toteutuskelpoisten ideoiden torppaaminen ei ole hyvästä. Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulla on edistää opetusta niin, että koulutuspoluille on kysyntää työmarkkinoilla.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,
Jukka Haapakoski
Työttömien Keskusjärjestö ry